

Dalje so omenjene vodne ure in čaše. Končno je tudi več orodij in orožja med zlatimi izdelki ter nekateri kipci. Srebro je ohranjeno v večjih količinah, tako se omenja 81,5 min srebra. V nekem dokumentu se navaja 179 min srebra, precej primerov pa je navedenih v manjših količinah od 5 min navzdol do 6 seklov. Babilonska mina ima 60 seklov; hetitska pa 40. 30 min je talent (babilonsko »biltu«). Srebro se uporablja pri izdelavi nakita, posod, čaš ipd., različnega orodja, kipev itd. Zlato se začenja pri tej obdelavi z veliko črko B (sum. Guškin, bab. hurāzu), pa s črko veliki C.

S črko D je označen pomen bakra. Zato so tu navedene velike količine, npr. 6 talentov. Kot šalmu je najbrže mišljen posebno izbran baker. Zelo mnogo so uporabljali »rdeče zlato« pri izdelavi sekir, bodal, sulic in posod. Pod črko E je obravnavano železo (str. 198 ss). Razlikujejo tri vrste; navadno železo, ki ga najdemo v nožih, bodalih, klinah, pektoralih. Hetitska vojska najbrže še ni bila oborožena z orožjem iz železa — »dobro železo« so imenovali najbrže jeklo. Kot črno železo so najbrže označevali železo meteorskega izvora — »pride z neba«. Pod črko F je omenjen kositer, ki je prihajal predvsem iz Kizzuvatne. Ohranjeno je poročilo o 67 minah in 26 seklih. Manjše količine so v posameznih primerih. Pod črko G je obravnavan bron. Po avtorjevi ugotovitvi je bil ta izmed vseh kovin najmanj uporabljen. Najdemo ga v bodalih, klinah, iglah, v okrasu pohištva. Navadno je pisan kot sumerograf. Pod črko H sledijo tkanine in oblačila. Predvsem so sukno iz volne in platno. Barve so rdeča, sinje modra, zelena, škrlatna (hašmanu), bela; skrajno redko pa naletimo na črno barvo. Tkanine so označevali tudi kot tanke, fine, debele, česane in nepobarvane.

Pod črko J ugotavlja avtor, iz katerih delov hetitske države so prihajali izdelki, vsebovani v teh inventarjih. V zaključnem odstavku datira tekste tako, da so izza zadnjih let Hatušila III. in prvih let Tuthalija IV. Torej nekako okoli 1260 do 1240.

S to svojo knjigo je Silvin Košak obogatil naše znanje o hetitskih gospodarskih razmerah, in sicer na področju, ki je doslej še zelo malo raziskano.

Viktor Korošec

Glosar zur frühmittelalterlichen Geschichte im östlichen Europa. Herausgegeben von Jadrán Ferluga, Manfred Hellmann, Frank Kämpfer, Herbert Ludat, Klaus Zernack. — Beiheft Nr. 1: **Bibliographie der Übersetzungen griechisch-byzantinischer Quellen.** Bearbeiter: Wolfgang Schule. — Beiheft Nr. 2: **Namentragende Steininschriften in Jugoslawien vom Ende des 7. bis zur Mitte des 13. Jahrhunderts.** Bearbeitung: Rade Mihaljičić. Wiesbaden: Steiner, 1982, 150; 159 strani.

Avtor prve publikacije, W. Schule, je opravil nehvaležno, vendar zelo koristno delo. Sestavil je bibliografijo prevodov bizantinskih avtorjev od 5. stoletja (najstarejša pisca v zbirki sta Priskos in Zosimos) nekako do dobe Komnenov. Bibliografija je koristna ne le zato, ker je danes znanje grščine, zlasti srednjeveške, v upadanju, temveč tudi zato, ker nam odraža zanimanje za zgodovino in književnost Bizanca pri posameznih narodih v posameznih obdobjih in je zato neobhodno delo za poznavanje razvoja bizantinologije kot znanosti.

Zbirka je sestavljena iz dveh delov. Prvi del vsebuje bibliografijo hrestomatij in nacionalno zasnovanih zbirk del bizantinskih avtorjev oz. odlomkov iz teh in je urejen po abecednem redu jezikov. Iz te bibliografije je razvidno, da so bili bizantinski pisci prevajani v latinščino, v dvanajst živih evropskih jezikov ter v gruzinščino. Iz nje ne izvemo, ali obstajajo tudi prevodi bizantinskih srednjeveških piscev v moderne neevropske jezike, npr. v arabščino, turščino ali perzijsčino, zlasti ker bi pričakovali tudi pri teh narodih interes za srednjeveško zgodovino Bizanca. Praktična vrednost take informacije bi bila za evropskega bralca zelo majhna, vendar bi nedvomno obogatila poznavanje bizantinologije kot stroke. Avtor ni upošteval prevodov posameznih odlomkov v razpravah in monografijah, prav tako ni zajel starih latinskih, armenskih, cerkvenoslovanskih, starobolgarskih, starosrbskih in starih italijanskih prevodov, ker so ti težko dosegljivi in po praktični plati skorajda brezpomembni, temveč je upošteval tiskane prevode po letu 1500.

Drugi obsežnejši del publikacije zajema bibliografija prevodov bizantinskih avtorjev po abecednem zaporedju. Zlasti ta del je za zgodovinarja velike praktične vrednosti, saj se lahko zanesljivo informira, ali je kak avtor dostopen v latinščini ali v kakem živem evropskem jeziku. Številčnost prevodov je veren odraz zanimanja za posamezne avtorje. Po številu prevodov razumljivo prednjači Prokopij, medtem ko so nekateri avtorji in spisi še danes dostopni samo v izvirniku.

Zbirka je sestavljena domiselno in njena praktična vrednost je velika. Bibliografija, ki upošteva stanje do konca leta 1981, je tako rekoč popolna. Pohvale vredno je, da je v njej zelo malo tiskovnih napak, kljub veliki zahtevnosti besedila v tem oziru. V njej sta našli svoje mesto tudi edini slovenski deli s tega področja, in sicer v prvem delu (str. 26) Kosovo Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku I

(Ljubljana 1902), v drugem delu (str. 115) Gantarjev izbor iz Prokopija (Pod Justinijanovim žezlom, Ljubljana 1961; ravno ob navajanju tega dela je avtor zagrešil napako, ki kaže, da knjige zelo verjetno ni imel v rokah!). Vse to je odraz skromnega zanimanja Slovencev za bizantinologijo. Tudi če bi upoštevali prevode in komentarje k posamičnim odlomkom iz del bizantinskih piscev, bi se bibliografija slovenskih del le malo povečala; v prvi vrsti bi veljalo omeniti deloma prevode, deloma eksegeze k posameznim avtorjem iz 6. in 7. stoletja v Grafenauerjevih študijah o obdobju naseljevanja Slovanov na Balkan (npr. Nekaj vprašanj iz dobe naseljevanja južnih Slovanov, ZČ 4, 1950, 23–126; Ustoličevanje koroških vojvod in država karantanskih Slovencev, Ljubljana 1952, 389 ss.); nekaj odlomkov iz avtorjev, ki opisujejo 5. stoletje, prinaša tudi R. Bratož v uvodu in komentarju k Evgipijevemu življenju svetega Severina (Ljubljana 1982, str. 144, 371 s., 389).

V celoti gledano moremo oceniti bibliografijo kot koristen pripomoček in pomemben prispevek k bizantinološkim raziskavam.

*
* * *

Drugi zvezek, ki ga je pripravil beograjski profesor Rade Mihaljić, je zbirka srednjeveških napisov na kamnu s področja Jugoslavije, sestavljena na osnovi dosedanjih objav, in zajema razdobje od leta 614 (padec Salone) do leta 1250. Napisy so objavljeni brez fotografij, sicer pa v celoti po načelih znanstvenega objavljavanja epigrafskih virov: z navedbo najdišča, sedanjega nahajališča napisa, z datacijo, historičnim komentarjem (nelatinski in negrški napisy so tudi prevedeni v nemščino) in s strokovno literaturo. Z izjemo grških napisov so vsi nelatinski napisy (cirilski, glagolski, armenski) transkribirani v latinico. Na koncu je smiselno sestavljen indeks, ki vsebuje kazala najdišč, sedanjih nahajališč, oseb, posebej svetnikov, krajevnih imen, cerkvenih in posvetnih naslovov in funkcij in historičnih realij (pravnih pojmov, imen orožja, živali itd.). Publikacijo zaključuje pregleden zemljevid z vrisanimi najdišči in številkami napisov.

Besedila napisov in pogled na karto nam dajejo vpogled v srednjeveško epigrafijo današnjega jugoslovanskega ozemlja. Področje je sestavljeno iz dveh neenakih delov. Od skupno 188 napisov jih je kar 155 z obalnega področja (19 iz Zadra, kar 53 iz Splita z okolico, 15 iz Kotora z okolico), samo 33 pa s celotnega kontinentalnega področja (2 iz posavske Hrvatske, 14 iz Bosne in Hercegovine, 3 iz kontinentalnega dela Črne gore, po 7 iz Srbije in Makedonije. Okrog štiri petine napisov (151) je latinskih, ostali so cirilski (23), glagolski (6), grški (2), armenski (1) ali bilingve (5). V celoti gledano prevladujejo v obalnem pasu latinski in glagolski napisy, v kontinentalnem delu cirilski.

Zbirka je znanstveno neoporečna. Vprašanje je, zakaj je izpuščeno slovensko ozemlje. Pojasnilo na str. VIII, da »zbirka ne vsebuje nobenega napisa iz Slovenije«, nas pusti v negotovosti. Če na Slovenskem ni bil najden noben napis iz tega obdobja (časovno blizu je npr. historično zelo zanimiv napis iz Kopra iz leta 1269; gl. F. Semi, Capris, Justinopolis, Capodistria, Trieste 1975, 43), bi bilo to treba posebej poudariti; prav tako bi bilo treba navesti, če so morebitni drugi motivi za neupoštevanje slovenskega ozemlja (to je bilo v obravnavanem obdobju v celoti politično in kulturno vključeno v srednjo Evropo, medtem ko je serija posvečena vzhodnoevropskim študijam).

Zbirka je v celoti gledano izvrsten pripomoček za medievista. Avtor je kot prvi zbral in na znanstven način predstavil gradivo, ki je bilo pred tem objavljeno v komajda preglednih člankih in raznih publikacijah. Srednjeveška epigrafika v Jugoslaviji je s tem delom napravila velik korak naprej.

Rajko Bratož

ČASOPIS ZA ZGODOVINO IN NARODOPISJE

Revija z najdaljšo tradicijo med slovensko zgodovinsko periodiko (v letu 1984 izide že njen 55. letnik) objavlja prispevke, ki niso zanimivi le za bralce iz severovzhodne Slovenije, saj posegajo tudi v širši okvir slovenske zgodovine.

ČZN izdaja Zgodovinsko društvo v Mariboru s sodelovanjem mariborske univerze. Naročiti ga je moč pri Založbi Obzorja, YU-62001 Maribor, Partizanska 5.